

Asia: VN/11019/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maanalaisen verkkoinfrastruktuurin sijaintitiedoista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Millaisia taloudellisia, toiminnallisia, yhteiskunnallisia tai muita vaikutuksia tunnistatte? Miten arvioitte uuden toiminta- ja toteutusmallin tai muut edustamallenne taholle aiheutuvat seuraukset?

Johtotieto Oy:n lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi maanalaisen verkkoinfrastruktuurin sijaintitiedoista.

Valtion virkamiestyöryhmän tuottaman ehdotuksen luonnoksesta laiksi maanalaisen verkkoinfrastruktuurin sijaintitiedoista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi on monilta osin puutteellinen sekä virheellisille lähtötiedoille ja -olettamuksille perustuva. Ehdotuksesta ei välity realistinen kuvaus nykyisestä toimialan tilanteesta, toimintamalleista ja haasteista. Lisäksi toimialan verkkotoimijoiden ja palveluntarjoajien sekä palvelun loppukäyttäjien olisi pitänyt ehdottomasti olla mukana työryhmässä ehdotusta työstämässä ja ideoimassa, jotta olisi saatu alan asiantuntijoiden näkökulmat ja ammattiosaaminen riittävästi huomioitua. Vain osaamisen ja ymmärryksen hyödyntämisen kautta saavutettaisiin sellainen valtakunnallinen sijaintitietopalvelun malli, jossa huomioidaan muuttunut turvallisuusympäristö ilman, että vaarannetaan operatiivinen toiminta ja jopa kasvatetaan vaara- ja vaurioitilanteita infra- ja maanrakennustöissä.

Nyt ehdotetussa mallissa Traficomille tultaisiin siirtämään yksinoikeudella huolestuttavan laaja ja itsenäinen valvonta- ja päätösvalta, joka käsittäisi myös muiden ministeriöiden ja virastojen päätösvallassa olevia toimia. Ehdotuksesta seuraisi, että Traficom nykyisen roolinsa lisäksi tulisi vaikuttamaan myös säännösten ja määräysten tekemiseen, palvelun eri toimintojen määrittelyyn, tietoteknisiin ratkaisuihin sekä itsenäisesti päättämään palvelumallista ja siitä muodostuvista kustannuksista. Tämä johtaisi tilanteeseen, jossa Traficom valvoisi alan toimijoita ja myös itseään ilman ulkoista kontrollia. Lisäksi Traficom tulisi vahvasti osallistumaan arjen operatiiviseen sijaintitietopalveluun ja puuttumaan näyttöpalvelutyöhön ja vaurioselvitysprosesseihin, jotka nykyään ovat luonnollisesti verkonhaltijan vastuulla ja päätösvallassa.

Nyt ehdotettu uusi toimintamalli, verrattuna useaan kertaan kuvattuun ja ehdotettuun ns. Ruotsin malliin ”Ledningskollen” nähdessä, on täysin hallinnollinen toimintamalli, jossa ei ole huomioitu nykyisiä toimivia palveluita, joita kunnat, verkkotoimijat sekä sijaintitietopalvelua tarjoavat yritykset

tekevät vahvalla toimialan tuntemuksella sekä ammatillisella osaamisella. Työryhmän esittämä toimintamalli ja lakimuutokset aiheuttavat kaikille osapuolille ennalta arvaamattoman suuret kertakustannukset ja jatkuvat vuotuiset lisäkulut sekä palvelun hidastumisesta koituvat suorat ja epäsuorat vaikutukset, jotka epäilemättä heijastuvat palveluhintojen nousuna. Ehdotettu malli on lisäksi vahvasti ristiriidassa Orpon hallitusohjelman kanssa, jossa erityisesti kannustetaan ja korostetaan hallintokulujen vähentämistä ja kilpailukyvyyn vahvistamista, joita seikkoja pitäisi edistää myös nyt ehdotetussa mallissa.

Ehdotetussa palvelumallissa tehtävät tietopyynnöt olisivat jatkossa maksullisia ja sijaintitietojen saatavuus tietopyynnön tekijälle olisi lausunnon mukaan epävarmaa ja riippuvainen viranomaisen harkinnasta. Lisäksi kustannukset tulisivat olemaan huomattavasti korkeammat kuin nykyisissä toimintamalleissa, jossa verkkotoimijat määrittävät verkko-omaisuutensa kohdalla itse mm. kartta- tai näyttökohteet sekä sen, hoitaako verkkotoimija itse tietopyyntöjen vastaanoton vai ostaako se tarvitsemansa sijaintitietopalvelut markkinoilla toimivilta yrityksiltä. Myös Traficomien tulevat kustannukset nousisivat useaan miljoonaan euroon vuositasolla.

2. Miten näette uusien toimijoille asetettujen velvoitteiden, kuten esimerkiksi rekisteröintivelvoitteiden, tiedonantovelvoitteiden, turvallisuusvelvoitteiden ja näyttötoimintavelvoitteiden, toimivuuden edustamanne tahon näkökulmasta?

Ehdotettujen vaateiden ja velvoitteiden määrä on todella suuri, mutta yleisesti ottaen on hyvä, että tietoturvallisuutta lisääviä näkökulmia on otettu esitykseen mukaan.

Rekisteröintivelvollisuus ja ns. vahva tunnistautuminen palveluun on ehdottomasti kannatettavaa, mutta velvollisuus ja oikeus pitää ulottaa kaikkiin sijaintitietoa tarvitseviin tahoihin. Ei ole toimialan näkökulmasta suotavaa, että vain joillekin alan ammatinharjoittajista annetaan palvelun kautta tietoa, mutta muut tietoa tarvitsevat ja jopa kiinteistön omistajat itse joutuvat perustelemaan viranomaiselle tiedon tarpeensa. Tämä saattaa sekä ammatinharjoittajat että kansalaiset eriarvoiseen tilanteeseen ja estää toimialalle pääsyä. Myös tietopyyntöjä jätetään väistämättä tekemättä palvelun hallinnon monimutkaisuuden vuoksi. Turvallisuusselvitysten vaatiminen jopa kymmeniltä tuhansilta tietopyynnön tekijöiltä tai esimerkiksi kaikilta palvelua käyttäviltä maanomistajilta on ylimitoitettua sekä haastavaa resurssien, valvonnan, kustannusten ja aikaviiveiden vuoksi. Tiedonanto- ja näyttötoimintavelvoitteet kuuluvat luonnollisesti verkkotoimijoiden ja näyttöpalveluita markkinoilla tarjoavien toimijoiden päätäntävaltaan ja perustuvat yritysten välisiin sopimuksiin.

3. Miten 26 §:n verkkotietojärjestelmän luokat toimivat näkökulmastanne ja ovatko esitetyt verkkotietojärjestelmien tietoturva vaatimukset riittävän kattavat?

Ehdotuksessa A, B ja C -luokkiin jaottelu on liian tulkinnanvarainen, joten jos tällaista luokittelua edistetään, pitää viitekehyksen sisäiset rajat, rajapinnat ja niihin kytkettävät järjestelmät kuvata yksityiskohtaisemmin. Kun verkkotoimijoita velvoitetaan toimittamaan keskitettyyn tietopisteeseen ainoastaan oman toiminta-alueen geometria, tämä ei voi olla verkkotietojärjestelmien yksinomainen luokkamäärittelyn peruste. Verkkotoimija vastaa oman verkkotietojärjestelmän ja sen ympäristön tietoturvasta. Keskitetyssä tietopisteessä, joka vastaanottaa verkkotietoja tai geometrioita pitää olla

erityisesti huomioituna tietoturva, suojaukset ja tiedon tarkastusprosessit niin, ettei jokaisen verkkotoimijan ja palvelutarjoajan tarvitse erikseen rakentaa omia erityistoimenpiteitä keskitetyn tietopisteen tietoturvaan liittyen.

4. Miten näette sähköisen tietopisteen rahoituksen ja toimialoilta perittävät maksut nyt ja tulevaisuudessa?

Ehdotus perittävästä tietopyyntömaksuista on huono ratkaisu. Nykyisen toimintamallin mukaan tietopyynnön tekijälle tiedon saaminen suoritettavaa työtä varten on maksutonta, mikä madaltaa kynnystä tehdä sijaintitietokysely ennen suunnittelu- tai kaivutyön aloittamista. Jatkossa on suurena riskinä, että kaivutyötä tehdään ilman tietopyynnön tekemistä

5. Miten arvioitte verkkotietokyselyn määräajat sekä verkkotoimijalle asetetun määräajan ilmoittaa verkkotietokyselyssä pyydetyt tiedot Liikenne- ja viestintäviraston tietopisteeseen?

Nykytoimintaan verrattuna ehdotettu määräaikojen muutos olisi suuri heikennys nykyisiin toimiviin toimintamalleihin nähden. Vaatimus, jossa 20-40 vrk ennen kaivu- tai suunnittelutyöhön ryhtymistä veloitetaan tekemään tietopyyntö, estää nopealla aikataululla tehtävät perustellut kaivutyöt ja aiheuttaa kaivutyön aloittamisen viivästymistä sekä kasvattaa kustannuksia. Houkutus kaivaa ilman tietopyyntöä kasvaa.

6. Miten arvioitte verkkoinfrastruktuurin sijaintitietojen käsittelyn kokonaisturvallisuutta ja uusien turvallisuusvaatimusten riittävyttä ja kattavuutta?

Ehdotettu toimintamalli on turvallisuusvaatimusten näkökulmasta oikeansuuntainen mutta reilusti ylimitoitettu, jotta maanrakennustoiminta ja infran suojeleminen olisi taloudellisesti ja toimintaprosessien puolesta jatkossakin järkiperäistä. Keskitetyn tietopisteen alkuperäisenä tarkoituksena oli suojella maanalaista infraa helppokäyttöisellä, tietoturvallisella ja kustannustehokkaalla palveluratkaisulla, mutta nyt ehdotettu malli on kaukana alkuperäisestä ideasta.

7. Muita huomioita tai kommentteja hallituksen esityksestä?

Ehdotettu hallituksen esitys on keskeneräinen ja epäjohdonmukainen sekä ristiriitainen. Lisäksi esitys poissulkee useita nykyisen toimintamallin keskeisiä prosesseja ja vaikeuttaa sekä rajoittaa alan toimijoiden liiketoiminnan jatkuvuutta sekä pahimmillaan altistaa maanalaisen infran kaapelien ja putkien vaurioiden määrän kasvulle.

Ehdotettu esitys on palautettava uudelleen käsittelyyn niin, että alan verkkotoimijat sekä muut keskeiset palveluntarjoajat ja sidosryhmät otetaan mukaan uuteen, perustettavaan työryhmään. Lopputuloksena pitää saada valtakuntaan toimintamalli, joka mahdollistaa palveluiden kehittämisen kustannustehokkaasti ja prosessilähtöisesti tietoturvaa kuitenkin vaarantamatta.

Nuutinen Petri
Johtotieto Oy - Toimitusjohtaja